

Folkloori lühivormide tänapäevasest kasutusest SIEFi 12. kongressil Zagrebis

21.–25. juunini 2015 toimus Horvaatias Zagrebis Rahvusvahelise Etnoloogia ja Folkloori Seltsi SIEF (*International Society for Ethnology and Folklore*) kongress *Utopias, Realities, Heritages: Ethnographies for the 21st Century* (Utoopiad, tegelikkused, pärandid: 21. sajandi etnograafiad). 12. korda peetud kongressi eesmärk oli ühendada eri riikide teadlasi – peamiselt etnolooge, folkloriste, kultuuri-uurijaid, antropolooge – ja pakkuda laiahaardeline foorum mitmesuguste kultuurinähtuste mõtestamiseks (esimene kongress toimus 1971. aasta augustis Pariisis). Tuhatkonna osalejaga (üle 800 ettekande, üle 100 paneeli) akadeemilisel suursündmusel leidis 22. juunil aset paneel Nar005 *Short folklore forms in contemporary use* (Folkloori lühivormid tänapäevasest kasutusest). Paneeli korraldasid Piret Voolaid Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnast ja Saša Babič Sloveenia Etnoloogia Instituudist, modereeris Liisa Granbom-Herranen Turu Ülikoolist, vt paneeli ajakava ja ettekannete teese veebilehel <http://www.nomadit.co.uk/sief/sief2015/panels.php5?PanelID=3449>). Idee sel teemal ühispaneel luua tekkis möödunud sügisel rahvusvahelisel vanasõnakollokviumil Taviras, täpsemalt osalusest aastail 2012–2015 kestnud rahvusvahelises koostööprojekti *Proverbial expressions in newspapers. Comparative study in Slovenia, Estonia and Finland* (Vanasõnaväljendid ajalehtedes. Võrdlev uuring Sloveenias, Eestis ja Soomes), mille siht oli analüüsida samaaegsete vaatlusperioodide vältel vanasõnade kasutamise määra ja viise kolme riigi päevalehtedes (Eestis *Postimees* ja *Tartu Postimees*, Soomes *Helsingin Sanomat* ja *Salon Seudun Sanomat*, Sloveenias *Delo* ja *Dnevnik*) ning võrrelda arhailise ja uue ainese osakaalu tänapäeva ajakirjanduses.

Seitsmest ettekandest koosnenud paneeli eesmärk oli keskenduda folkloori lühivormidele ehk klassikalises tähenduses vanasõnadele, kõnekäändudele, mõistatustele, aga ka lühematele narratiivi- ja jutuzanritele laiemalt ning analüüsida nende väljendusviise, kasutust, arenguid ja levikut tänapäeval. Paneelis said esinejatena sõna teadlased, kes käsitlevad oma uurijaelus mitmesugust lühifolkloori väga erinevatest vaatepunktidest, iga ettekande järel toimusid ka elavad arutelud. Fookuses olid ainese mängulisusele ja loovusele üles ehitatud uued formaadid (nt ajakirjanduses, reklaamitööstuses, sotsiaalmeedias), uued kontekstid, milles lühifolkloori rakendatakse. Kõneks tuli folkloori lühivormide kogumise ja uurimise problemaatika ja meetodika tänapäeval. Analüüsiti mitmesuguseid nähtusi, nt vanasõnade kasutamine mobiilisõnumites Soome ajalehtede näitel (Liisa Granbom-Herränen) ja horoskoopides Eesti päevalehtede iseäranis *Postimehe* päevahoroskoopide näitel (Piret Voolaid), vaatluse all olid mõistatuste ja huumori vahekorrad (Annikki Kaivola-Bregenhøj Soomest), nn habemega / vanade naljade levik internetisuhtluses (Liisi Laineste Eestist), lühivormide kasutamine sloveenikeelsetes lasteajakirjades (Saša Babič), keerd- ehk naljaküsimused traditsioonilises ja nüüdisaegses ungari folklooris (Katalin Vargha Ungarist), tüngad ehk nn alltõmbamisevembud kognitiivsest vaatepunktist (Radu Umbres Rumeeniast). Paneeli tulemusena võib kinditada, et vanasõnad, mõistatused, lühinaljad on elujõuline tänapäeva folkloor, mida kohtab ja mis levib igapäevaelus väga mitmesugustes kanalites. Peetud ettekannete põhjal on plaanis koostada Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas ilmuva ajakirja *Folklore: Electronic Journal of Folklore* folkloori lühivormide erinumber.

Liisa Granbom-Herranen ja Piret Voolaid – ettekande järgne arutelu. Saša Babiči foto 2015.

Auditoorium Saša Babiči ettekannet kuulamas. Piret Voolaiu foto 2015.

Peale oma paneeli oli kongressil võimalik saada infot ja osaleda kogu kultuuri-uurimise valdkonna äärmiselt laias diapsoonis, kuulata plenaarettekandeid (avatseremoonial Lundi ülikooli professori Orvar Löfgreni ettekanne *Living in the Past, the Present and the Future: Synchronizing Everyday Life*; järgnevatel päevadel Zagrebi Etnoloogia ja Folklooriuuringute Instituudi teadusnõuniku Jasna Čapo ettekanne *'Returnee' and 'Expatriate Bubbles': Alternative Modes of the Search for Community?*; New Yorgi ülikooli kaasprofessori Deborah Kapchani ettekanne *Slow Ethnography, Slow Activism: Listening, Witnessing and the Longue Durée*; Zurichi ülikooli professori Bernhard Tschofeni ettekanne *The Experience of Culture: Approaches to an Ethnography of the Immediate in Complex Relations*) ning osaleda teistes paneelides ja töörühmades. Kongressi mahuka programmi ja ettekannete täistesidega võib huvi korral tutvuda internetiaadressil <http://www.siefhome.org/downloads/congresses/sief2015/SIEF2015-web.pdf>.

Piret Voolaid

Kroonika

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

28. mail esines Akadeemilise Rahvaluule Seltsi hooaja viimasel koosolekul Eda Kalmre: “Heale jutule ei ole tõe takistuseks: linnalegendid ja kuulujutud 35 aastat hiljem”. Kuulutati välja Eesti folkloristika aastapremia saaja, kuulati ära ARSi juhatuse 2014. aasta tegevus- ja finantsaruanne ning valiti uus juhatuse.

Alates 2011. aastast on Akadeemiline Rahvaluule Selts koostöös Eesti Kultuurkapitali Rahvakultuuri sihtkapitaliga andnud välja Eesti folkloristika aastapremiat, et tõsta esile preemia saamisele eelnenud aasta jooksul silma paistnud folkloristi tegevust. Varasematel aastatel on preemia pälvinud Tiiu Jaago (2011), Madis Arukask (2012), Janika Oras (2013) ja Eda Kalmre (2014).

Sel aastal esitati preemiakomisjonile kolm kandidaati: Risto Järv, Anu Korb ja Mare Kõiva. Kõigi mainitute 2014. aasta oli tegus ja laiahaardeline – valminud on nii teadusartikleid, allikapublikatsioone, populaarteaduslikke väljaandeid kui ka heliplaate. Kõigi ülesseatute puhul tõsteti esile ka nende teadusorganisatoorset tegevust.

2015. aasta Eesti folkloristika preemia otsustati anda Eesti Kirjandusmuuseumi juhtivteadurile **Mare Kõivale**, kellel ilmus mullu kaks artiklikogumikku: *Through the Ages I. Folklore as a Common Expression of Lingual, Figurative, Emotional and Mental Memory* ja *Through the Ages II. Time, Space, and Eternity*. Kogumikesse koondatud käsitlused peegeldavad autori huvide mitmekesisust, hõlmates nt loitsusid, haldjapärimust, hirmunähtustega seotud problemaatikat, rahvameditsiini, internetikogukondi ja eesti diasporaakogukondi. On nii vanale arhiiviainesele keskenduvaid käsitlusi,